

PROF. DR. TAKASHI OSAWA İLE II. ULUSLARARASI KÜLTÜR KONGRESİ ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Âdem TERZİ

-Sayın Takashi Osawa, bize biraz kendinizden söz eder misiniz?

-Ben 1961 yılında Japonya'nın Büyük Okyanus kıyısındaki Mie ilinde doğdum. İlkokul, ortaokul ve liseyi orada okudum. Daha sonra Japon Denizi'ne yakın İshikawa'daki Kanazawa Devlet Üniversitesi Hukuk ve Edebiyat Fakültesi Felsefe-Tarih ve Edebiyat Bölümünden mezun oldum. Aynı üniversitede yüksek lisans eğitimime başladım. Bu dönemde, yani 1986-1988 yılları arasında Türk Hükûmeti'nden burslu olarak iki buçuk yıl Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Eski

Türkçe ve Eski Türk Tarihi üzerine inceleme ve araştırmalarda bulundum.

Japonya'ya döndükten sonra "Orta Asya'daki eski Türk Anıt ve Yazıtlarına Göre Taş Heykelin Sanat Tarihindeki Yeri" adlı tezle yüksek lisansımı ta-

mamladım. 1990 yılında Japonya'nın en kuzey adası olan Hokkaido'da bulunan Hokkaido Üniversitesinde doktora programına başladım ve 3 yılda programı tamamladım. 1993 yılında, Osaka Yabancı Diller Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesindeki Japonya'nın ilk Türkoloji Bölümüne yardımcı doçent olarak atandım. 1996 yılında da doçent oldum. 2002 yılında ise bölüm başkanı oldum. Beş yıl sonra bu Üniversitesinin Osaka Üniversitesi ile birleşmesiyle ortaya çıkan Dünya Dilleri Araştırma Enstitüsü Türkoloji Bölümüne geçip bölüm başkanlığı görevine devam ettim. 2008 yılında profesör oldum. Şimdiye kadar burada Türkçe derslerinin yanı sıra Orta Asya Tarihi, Eski Türkçe Metinleri ve Türk Kültür ve İnançları gibi dersler vermekteyim.

-Türkolojiye nasıl ilgi duydunuz? Bu alanı seçiminizde özel bir etken var mı?

-Yukarıda söylediğim gibi Japonya üniversitelerinde 1993 yılına kadar Türkoloji bölümü yoktu. Türkoloji alanında çalışmak isteyenler o zamana kadar ya genel dil bölümlerinde ya da Orta Asya tarihi araştırmalarına yönelik bölümlerde öğrenim görürlerdi.

Ben lise yıllarında eski Japon kültür tarihi üzerine araştırmalar yapmak istiyordum. Özellikle Japonya ile Eski Çin ve Orta Asya'daki kültür bağlantıları üzerine, kısacası İpek Yolu tarihi üzerine çalışmalar yapmak istiyordum. Kanazawa Üniversitesine girince Orta Asya tarihi, Moğol tarihi ve Çin'deki İslam medeniyeti tarihi alanında çok meşhur olan Prof. Dr. Tooru SAGUÇI'nin eski Türk dönemi başta olmak üzere Orta Asya tarihine yönelik derslerini takip ettim. O günden sonra Eski Türkçe ve Türk medeniyetlerine ilgi duydum. Eski Türkçe öğrenmeye başladım. Hocam Prof. Dr. Tooru SAGUÇI, Almanya'daki Hamburg Üniversitesinde burslu araştırmacı olarak Eski Uygurca uzmanı Prof. Dr. Annen Marie von GABAIN'den Eski Uygurca metinleri üzerine ders alan birisi idi. Japonya'dayken de Eski Orta Asya tarihçisi ve dilci olan Prof. Dr. Kurakiçi ŞIRATORI ve Moğolca uzmanı Prof. Dr. Şiro HATTORI'nin öğrencisi idi. Yani daha önce bahsettiğim gibi 1993 yılından önce Japonya'da Türkoloji okumaya imkân olmadığından dil ve tarih bölümlerinde ilgili dersler üzerinde çalışmakla yetinmek gerekiyordu.

Prof. Dr. Tooru SAGUÇI emekli olduktan sonra Eski Uygurca metinleri uzmanı Takao MORIYASU, yardımcı doçent olarak onun yerine geçti ve Eski Uygurca vesikaları ve ona ait Orta Asya tarihi üzerine dersler vermeye başladı. Onun da hocası Türkiye'yi çok seven, Eski Türkçe ve Köktürk tarihi uzmanı Prof. Dr. Masao MORI idi.

Prof. Dr. MORI, genç yaşlarda Türkiye'ye gelip Prof. Dr. Reşid Rahmeti ARAT'tan ders almıştı. Sonra Almanya'ya geçip orada Prof. Dr. Annen Marie von GABAIN'den Eski Uygurca dersleri alıp memleketine döndü. Ayrıca Rusya'daki Sankt-Peterburg'daki Orientalizm Enstitüsünde de bulunup Prof.

Dr. S. KLYASHTORNUYİ gibi eski Türk tarihi uzmanlarıyla incelemelerde bulundu. Buna bağlı olarak o zamanki Türkoloji alanında elde edilebildiği kadar yeni malzeme ve bunlardan faydalanılarak elde edilen çalışmalarla yurda döndü. Bu çalışmalar benim gibi genç araştırmacılara Köktürk dönemine ait önemli ipuçları vermektedir. Ben de onun eserlerinden çok etkilendim.

Yine hocam Prof. MORIYASU da Tokyo Üniversitesinin doktora programını tamamladıktan sonra burslu araştırmacı olarak Paris'e gitti. Burada Prof. Dr. Loui BAZİN ve Prof. Dr. J. HAMİLTON'dan özel olarak Eski Uygurca ile ilgili dersler alıyordu. Aldığı bilgileri de dönüp bize aktarıyordu. Bu dersler de bizi çok etkiledi. Yani bana Türkolojiyi sevdiren hocaların çoğu genç yaşlarda Avrupa ya da Türkiye'ye gidip öğrenim görenler idi. Ben de şimdi meslektaşlarım arasında "Türkiyeli Japon Hoca" olarak anılmaktayım.

-Orhun Kitabeleri üzerine çalışmalar yürütüyorsunuz. Bize biraz da bu çalışmalarınızdan söz eder misiniz?

-Evet, Orhon Abidesi ve ona ait kitabeler biliyorsunuz ki MS 19. yüzyılın sonunda Rus M. N. Yadrintsev, V. V. Radlof ve Fin O. A. Heikel, A. P. Asperin veya G. Ramstedet gibi arkeolog ve filologlar tarafından keşfedilip W. Thomsen tarafından çözümlenip incelendi. Bundan sonra o zaman alınmış estampaja veya resme dayanarak pek çok Türkçe uzmanı metinler üzerinde araştırmada bulundular. Tabii ki, o zamanki çalışmalar başlangıç dönemine ait idi ve okunuşta hatalar olsa da o zaman asıl yerde bulunup çalışma imkânı hemen hemen yok idi. Ama başlangıç döneminde alınmış estampaj, kitabelerin bir kısmı sonradan kaybolduğundan veya kırıldığından hâlâ önemini korumaktadır.

Ama sonradan siyasi nedenlerle Moğolistan başta olmak üzere Orta Asya'daki runik harflerin bulunduğu alanlarda araştırma yapma imkânı kalmadı. O dönemde sadece Rusların araştırmalarına dayanarak transkripsiyon ve tercüme yapmaktan başka yol yoktu. Ama biliyorsunuz ki, 1991 yılında Sovyetler Birliği çöktükten sonra bu durum tamamen değişti. Moğolistan'da olsun Orta Asya'da olsun yerli akademisyenlerin bizim gibi yabancı araştırmacılar ile iş birliği yapmasıyla yüzey veya arkeolojik çalışma yapabileme imkânı doğmuştur. Ben de bu durumdan faydalanıp 1996-1998 yılları arasında Orhon Abidesi başta olmak üzere eski Türkçe yazıtlarının bulunduğu yerlerde yerli araştırmacılar ile birlikte yeniden estampaj alıp harfleri yeniden inceleyip eski okunuşları ile mukayese edebildim. Eğer bir runik harfin okunuşu değişmiş olursa bunu içeren cümlenin anlamı da tamamen değişmiş olabilirdi ki bu bakımdan bu gibi çalışmalar çok önemlidir. Ben 1996 yılından itibaren Japonya Eğitim Bakanlığının desteği ile Moğolistan, Tuva, Hakas ve Gorno-Altaysk bölgesindeki Güney Sibirya'daki müzelerde incelemelerime devam etmekteyim. Bunun yanı sıra yerli meslektaşlarım ile çeşitli kayalardaki küçük yazıtlar üzerinde yüzey araştırmalarımı sürdürmekteyim.

-Konuyla ilgili dünyadaki ve Türkiye’deki çalışmaları takip edebiliyor musunuz?

-Evet, takip edebiliyorum. Türkiye’de bulunduğum süre içerisinde Prof. Dr. Talât Tekin’in derslerine katılmıştım. O günden bu yana onun yüksek lisans ve doktora öğrencisi olan bir meslektaşım ile haberleşiyorum. Sonraları da Türkoloji konferans ve kongrelerine katılmaya devam ettim ve bunlara katılan uzmanlar ile güzel ilişkiler kurup onlarla iletişim içinde oldum.

-Ülkenizde Orhun Kitabeleri’ne yönelik çalışmalar yürüten başka bilim adamları var mı?

-Daha önce bu alanda çalışan büyük hocamız Prof. Dr. Masao MORİ vardı. Ama o vefat ettikten sonra günümüzde Japonya’da bu alanda çalışan fazla kimse yok. Mesela benim hocalarımdan birisi olan Prof. Dr. Takao MORIYA-SU da öyledir. O, benim de dâhil olduğum Japon ve Moğol ortak araştırma heyetinin başkanı olarak 1996-1998 yıllarında Moğolistan’da bulunan eski Türk ve Moğol dönemine ait kitabe ve anıtlar üzerinde inceleme ve araştırmalarda bulundu. Araştırma raporunda Soğdca ve Eski Çince yazıtları üzerinde durmuş ise de, onun esas araştırma konusu Eski Uygurca metinleri üzerindedir.

Bundan başka Tokyo’da Orta Asya tarihi üzerinde çalışan Prof. Akio KATAYAM var. Önceleri konuyla ilgili çok makale yayımlamışsa da son zamanlarda artık Orhon Abideleri üzerinde durmuyor. Eski Çin tarihine yönelik konular üzerinde araştırmalarda bulunuyor. Bir başkası Prof. Toshio HAYASHI ise de onun esas araştırma konusu Avrasya Bölgesi’ndeki İskit, Hun, Köktürk, Uygur ve Moğol dönemine ait arkeolojik ürünlerdir. Bu bölgedeki göçebelerin tarihi üzerinedir. Son zamanda ise benimle beraber Moğolistan’da yüzey araştırmalarında bulunan öğrencimiz sayılan Dr. Kosetsu SUZUKI de bu alanda yeni nesil olarak çalışmaya başladı. Umarım sonraki dönemlerde de yeni araştırmacılar yetiştirebilirim.

-Bildığınız gibi 2010 yılı Türkiye’de “Japonya Yılı” ilan edildi ve bu kapsamda çeşitli etkinlikler düzenleniyor. Ülkenizde genel olarak Türkiye’ye ve Türkolojiye bir ilgi var mı? Türkiye ile Japonya arasında son zamanlarda yaşanan yakınlaşmalar böyle bir ilginin doğmasına zemin hazırlıyor mu?

-Evet, en azından benim çevremdekiler iki ülke için bu yılın önem taşımakta olduğunu biliyorlar. Son zamanlarda Türkiye’yi merak eden Japonların sayısı da artmaktadır. Ben de üniversitemizdeki Türkoloji bölümünde Türk tarihine yönelik ders vermenin yanı sıra Osaka şehrinin kültür merkezinde Türkiye medeniyeti tarihi üzerine pek çok ders vermeye başladım. Bu derse çok ilgi duyanlar oldu. Türkiye’yi ziyaret edip orada Türkçe öğrenmek isteyen Japonların sayısının da oldukça artmış olduğunu biliyorum

-Türkiye’de Türkoloji çalışmaları yürüten ve destek veren kurumlardan biri de Türk Dil Kurumu. Dil Kurumunun bu çalışmalarını takip edebiliyor musunuz? Bu çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

-Evet, Türk Dil Kurumu gayet güzel çalışıyor. Burası, dünyadaki Türkçe araştırma merkezidir. Buradaki çalışmalar dünyadaki meslektaşlarımızı çok etkileyebilir. Daha önce bahsettiğim gibi, Türkiye’deki veya başka ülkelerdeki çalışmaları önce Türk Dil Kurumundan çıkan dergi, kitap veya İnternet’ten haber alıyorum ama tabii ki eksik konular da vardır. Tabii ki buradaki çalışmalar daha başlangıcındadır. Yani İnternet’te bulunmayan çalışmalar da mutlaka vardır. Gelecekte TDK’nin tüm çalışmalarına tamamen İnternet üzerinden ulaşabilmeyi candan umuyorum

-Türk Dil Kurumunun Türkiye dışındaki Türkologlarla yeterli iletişim içinde olduğunu, ortak çalışma yolları açtığını düşünüyor musunuz?

-Bu soruya ancak bir Japon Türkolog olarak cevap verebilirim. Türk Dil Kurumunun başka ülkelerdeki Türkologlar ile nasıl temas kurduğunu pek bilmiyorum. Ancak benim bildiğim kadarı ile söylersem dört yılda bir yapılan Dil Kurultayı’na Japonya’dan katılan hemen hemen yok gibi. Yani bize herhangi bir haber gelmiyor. Nedeni bilmiyorum maalesef. Daha yoğun şekilde haberleşebilsek çok faydalı olur diye düşünüyorum.

-Türkiye’deki kişi veya kurumlarla ortak yürüttüğünüz projeler var mı?

-Maalesef şu anda yok. Bana önerilenler vardı ama zaman veya finans bakımından gerçekleşmedi. Ama ileride gerçekleştirmeyi umuyorum.

-Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü ve Türk Dil Kurumu iş birliğiyle Çeşme’de düzenlenen II. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi’ne bir bildiriyle katıldınız. Bize biraz bu bildirinizden söz eder misiniz?

-Bildirim Avrasya bozkırlarında sık sık temas edilen “geyik” üzerinedi. Geyik bence eski Türk kağanların taşıdığı kudretinin bir simgesiydi. Tang Dönemine ait Eski Çince kaynaklara, Eski Türkçe kaynaklara ve arkeolojik malzemelere dayanarak bunu açıklamaya çalıştım. Buna ait efsaneleri eski Çin kaynaklarında bulabiliriz. Bir fal kitabı olan *Irk Bitig*’den de tespit edilebilir. Bilge Kağan Anıtı’nın kazısı sırasında batıdaki sunak taşına yakın bir yerden çıkarılan Kağan’a ait altın taç, altın tabak ve gümüş küpü içeren gümüş kutuda bozuk iki gümüş geyik heykeli de bulunuyordu. Bu hayvanlar hayattayken Kağan’ın yanına konulup kendisini koruma amacıyla yaptırılmış sayabiliriz. Göktürk Kağanlığı’nın kurucusu Illig (Bumın) Kağan’ın inisi olan Dizaboulus (İstemi) Kağan’ın yurdunu ziyaret eden Bizans İmparatorluğu elçisi Zemarchous da kağanın yurdunun altın veya gümüşten yapılmış hayvan

heykelleri ile dolu olduğunu zikretmektedir. Bilge Kağan Abidesi'nin Çince kısmındaki Türkçe başyazısında da "Sıgun" adında bir "geyik" geçmektedir ki bu "ölen kişi öbür dünyaya gitmiş olsa da hiç yoksul kalmasın" anlamına gelir. Bundan başka, Batı Moğolistan'daki Uliyastay somunda bulunan MS 8. yüzyılın ilk yarısında dikilmiş taş üzerinde de iki geyik tarafından tutulan taht üzerinde oturan Türk hükümdarının sureti bulunmaktadır. Kısaca yazılı kaynaklarda olsun, arkeolojik malzemelerde olsun "geyik" in eski Türkler için önemli bir hayvan olup eski Türkçede "kut, verim, mutluluk" gibi anlamlar taşımakla birlikte hükümdarların kudret simgesi, yani "karizma" anlamına geldiğini de açıklamaya çalıştım bildirimde.

-Kongre'de özellikle ilginizi çeken bildirimler oldu mu?

-Evet, adlarını şimdi hatırlamak zor olsa da vardı. Sibiry'a'dan gelen bir meslektaşımızın orada konuşulan Türkçe ile Türkiye Türkçesini karşılaştırması ilginçti. Halk bilimi açısından da Balkanlar'daki Türklerin genel hayatı üzerine enteresan bir bildiri vardı. Uzak bölgelerde yaşayan İslamiyetten önceki Türklerin âdetleri ile şimdiki Türkiye'de yaşayan âdetler arasında ortak öğeler bulunduğunu söyleyen meslektaşımın bildirisi de enteresan idi. Beni oldukça ilgilendiren bir başka bildiri ise Akdeniz kıyısındaki bir kayadaki runik harflere çok benzeyen yazıları tanıtan bildiri idi. Hatta yanında eski Çinceye benzeyen üç harf de bulunuyormuş. Ama ortadaki harf Çin harfi olmayabilir diye düşünüyorum maalesef. Yani Avrasya düzeyinde bunun gibi runik harflere benzer harfler de yeniden keşfedilebilir anlamına gelir diye düşünüyorum.

-II. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi'nin genel bir değerlendirmesini yapar mısınız?

-Pek çok Türk lehçesini konuşan meslektaşımız ile tanıştık. Bu açıdan bu Kongre çok önem taşımakta. Ben bu Kongre'nin birincisine de katıldım. İlkine göre bu seferdeki katılımcılar Türkiye Türkçesini daha benimsemiş gibi geldi bana. Yani Türkiye Türkçesi bu Kongre çerçevesinde ortak dil hâline gelmiş gibi geldi.

Sosyal program da çok güzel oldu. Yani geleneksel Karagöz gibi, gölge oyunu veya kukla oyunu hatta Şamanizm'e ait ayin görebileceğimi beklemezdim. Bu program herkes için ilgi çekici idi. Başka başka bölgelerde, farklı kültürler içinde yaşayan Türklerin birbirini iyi tanıması çok güzel hava yarattı diye değerlendirebilirim.

-Türkiye'de yapılan Türkoloji ile ilgili başka etkinliklere de katıldığınızı biliyoruz. Türkiye'deki bu tür uluslararası etkinlikleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Aslında Uzak Doğu'dan Türkiye'ye gelmek o kadar kolay iş değil. Ama imkân sağlanırsa ben katılmaya çalışıyorum ve bundan sonra da katılmak isterim.

Bunun gibi etkinliklere katılmamın tabii ki çok faydası vardır. Bilimsel toplantıların Türkolojinin gelişmesinde çok faydası var. Yine daha sonra da bizim gibi yurt dışında araştırmalar yapanların yardım ve desteğinize ihtiyacımız vardır, gerçekten.

-Diğer Türkologlarla bu tür toplantılar dışında iletişim kurabiliyor musunuz?

-Bazen. Şimdiye kadar ben, arkadaşım olan bir meslektaşım ile haberleştim. Bu yolla bazen iletişim kurabiliyorum. Yine de yetersiz sayabilirim bunu.

-Türkologların genel olarak etkili bir iletişim içerisinde olduğunu düşünüyor musunuz?

-Maalesef yeterli değildir bence. Aslında öyle olmalıdır.

-Türkçeyi nerede ve nasıl öğrendiniz?

-Üniversitenin bir sezonda yapılan dil programlarından biri olarak Türkçe dersini seçtim ve temel dil bilgisi, okuma ve konuşmayı öğrendim. Ama tabii ki Japonya’da Türkçe konuşmak için fırsat olmadığından yeterli değildi. Sonra Türkiye’ye gelip yavaş yavaş konuşmaya başladım.

-Türkçe sizce yabancılar açısından öğrenilmesi kolay bir dil midir?

-Ana dili Japonca ise genellikle grameri açısından Türkçe ile çok benzerlik bulunuyor. Başlangıçta bundan faydalanarak çabukça öğrendiğim için bana kolay geldi. Ama ileriki aşamalarda zor bir dil hâline gelmişti. Hâlâ da iyi öğrendiğim söylenemez.

-Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yerini nasıl görüyorsunuz?

-Küreselleşmiş dünyada İngilizce sanki ortak dil gibi oldu. Ama bence Türkçenin önemi hâlâ azalmadı diye düşünüyorum. Dünyada çok geniş bir alanda Türkler bulunmaktadır ve Türkçe konuşanların sayısı da az değildir. Bu durumu görünce Türkçe onların yaşama alanında ortak dil denilebilir.

-Orhun Kitabeleri Türkçenin ilk yazılı eserleri ve bu metinlerde çağına göre çok az yabancı kelime yer almaktadır. Lehçeleri de düşünüldüğünde, Türkçenin bugüne kadarki sürecinde çeşitli yabancı dillerden etkilenecek zaman zaman bu oranın oldukça arttığı biliniyor. Günümüzde ise özellikle Türkiye Türkçesi açısından bu oranın İngilizce kelimelerle yine artışta olduğu görülmekte. Bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu Türkçeye özgü bir durum mu yoksa bütün diller için aynı durum söz konusu mu? Örneğin Japonca için de benzer şeyleri söyleyebilir miyiz?

-Evet, Türkler, aslında konar göçer bir halk idi. Tarih boyunca doğudan batıya göç etmeleri nedeniyle hemen hemen Avrasya’nın büyük bir bölümünde Türkçe konuşulur hâle geldi. Bu süreç sırasında yerleşik halklar ile de te-

mas kılıp yeni kültür veya yerleşik alışkanlığı da benimsediler ve yeni yerleşik medeniyeti de kendi kültürleri içine alıp benimsediler. Bu dönemde dile çok yabancı kelime alındı. Bu da hiç tuhaf değil, yani normal bir sonuç.

Tabii ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda siyasi nedenlerle kelime değişimleri de oldu. Ben bu konuda bir şey söylemiyorum. Ama Japonya'daki durum bambaşka. Japonlar aslında adadan pek çıkmadı. Bu durumda ödünç kelimeler ancak Japon Denizi'nin karşısından gelen elçilerden başka, eski Japonya devletinden gönderilen bilim adamı ve Budist rahiplerle gelmiştir. O zaman Çin Kıtası ya da Kore Yarımadası'ndan gelen yeni kültür ve inanç da getirilmiş oldu. Bundan sonraki Japon dilini etkileyen Çin alfabesi ve Çin telaffuzu idi.

MS 7-9. yüzyıllarda Eski Japonya'nın devlet adamları eğitimlerini hemen hemen Çince kitaplardan aldılar ve sonrasında Çince telaffuzu ve Çin harfleri kullanarak Japonca metinler kurulmaya başlandı. MS 10-12. yüzyıllarda nihayet üç farklı öz Japon alfabesi yaratılıp bugüne kadar kullanılır hâle geldi. Bu sırada eski Japon devletinde resmî dil olarak nitelendirilen Çince ise artık sadece bilim alanında okuma dili hâline gelmiştir. Bence Japoncada Çince kelimeler olsa da artık bunlar yabancı kelime denilmeyecek hâle dönüşmüştür. Yani bunlar artık Japonlaşmış kelimelerdir diyebiliriz.

Ama 19. yüzyılın modernleşme hareketleri dönemine gelince Batı ülkelerin medeniyetinin etkisiyle Japonca Hollandaca, Almanca, Fransızca ve İngilizce gibi Batı dillerinin etkisi altında kalmaya başladı. Bu etki son zamanlardaki küreselleşmeyle en çok İngilizceden kelime alıp kullanma biçimine dönüştü. Ama yine de birçok kelime asıl anlamından çıkıp Japonlaşmış biçimiyle kullanıma girdi. Yani bence zamanın siyasi, ekonomik veya kültürel etkisine göre moda oluşturan ülke veya kültürün etkisiyle o dillerden kelime alınması çok normal diye düşünüyorum. Bu durum Türkçede olsun Japoncada olsun fark etmez diye düşünmekteyim.

-Bunların dışında özellikle belirtmek, üzerinde durmak istediğiniz bir konu var mı?

-Bence çok konuştum ama Türk dili ile uğraşan meslektaşlarımda sayısı Japonya'da az sayılır ki, Türk Dil Kurumundan bize destek vermesini ve bizimle iletişim içinde olmasını içtenlikle arz ediyorum.

-Sayın Osawa, bize değerli zamanınızı ayırdığınız ve sorularımıza içtenlikle cevap verdiğiniz için çok teşekkür ederim.